

21. AUGUST - KAI P MOT STALINISMEN

SOVIET UT AV

TSJEKKOSLOVAKIA

Tsjekkoslovakia , 10 år etter den sovjetiske invasjonen: Forfølging og fengsling av den aktive opposisjonen. Ein økonomi styrt av sovjetiske - ikkje tjekkiske behov. Ufrihet og sensur. Politisk likeglade innbyggjarar.

Våren 1968 hadde vanstyret av Tsjekkoslovakia gått for langt. Nye folk kom til makta i kommunistpartiet, og starta reformeringa av landet.

Dei ville bryta med den byråkratiske sovjetmodellen for produksjon og samfunnsstyring. Mandag 21. august er det 10 år sia dette forsøket vart stogga - av sovjetiske tanks.

SOLIDARITETSMÖTE I FRITIDSHUSET 21.8. kl 19

TSJEKKOSLOVAKIA OG STALINISMEN

Dei tsjekkiske og slovakiske kommunistane hadde sterkare stönad enn i andre Öst-Europeiske land då dei overtok makta i 1948.

Men då dei nye makthaverane slo tt ikkje staka ut nokon eigen kurs for oppbygginga av landet, kjölna begeistringa.

Den sovjetiske modellen for organisering og produksjon vart ukritisk overtatt. Det förde til ei omlogging av industrien mot tungindustri. Når ein såg kor avhengig denne industrien vart av råvareimport frå Sovjet, skjönar ein snart kven si interesse industripolitikken skulle teno.

Samstundes med ei ökonomisk binding til Sovjetunionen, opplevde det tsjekkiske folket politisk avdemokratisering av landet, utrensingar av annleis tenkande og oppbygginga av eit sterkt byråkrati.

Som fylgje av industripolitikken oppsto varemangel på dei alminnelig forbruksvarene. Klar og nat var det for lite av, og kvaliteten var dårleg.

Utover i 1960-åra ikkje berre stagnerte veksten i levestandarden. Han gjekk i periodar attende. Leiinga i kommunistpartiet, Novotny i spissen, greidde ikkje hanskast med dei aukande problema.

Når så demokratiet glimra med sitt fråvær, låg alt til rette for framveksten av ein opposisjon.

Og opposisjonen kom.

DEN TSJEKKOSLOVAKISKE SOSIALISMEN

Alexander Dubcek vart i januar 1968 overtala til å ta over som førstesekretær i kommunistpartiet. Saman med andre reformivrige gjekk han i gang med å forandre samfunnet.

Sensuren vart avskaffa, retten til å vera usamd understreka. Arbeidarråd skulle organisrast i bedrifter og i kommunar. Bedriftene skulle få stort indre sjølstyre.

Ökonomien skulle leggjast om, mellom anna slik at han vart regulert meir etter marknaden - om ein vil ein ökonomi etter sosialdemokratisk mønster.

Mange tiltak vart sett ut i livet denne "Praha-våren", men mange andre vart berre planlagt. Dei fekk ikkje tid til å koma ut i livet før dei russiske krigsmaskinane rulla inn i hovudstaden.

21. august vart og brukt av borgarlege og högreorienterte krefter. For dei er 21. august eit døme på at sosialismen i seg sjøl er valdelög og öydeleggande.

I Tsjekkoslovakia mangla elementære borgarlege rettar. Derfor gjekk sosialistar og borgarlege saman. Men dei som sat i leiinga for partiet hadde heile tida eit sosialistisk perspektiv på det dei gjorde.

Dei avviste kapitalismen og ynskte å bygga sin eigen form for eit sosialistisk, folkestyrt samfunn.

SLUTT PÅ VÅRLÖYSINGA

Sovjet-leiarane likte ikkje utviklinga i Tsjekkoslovakia. Då dei såg faren for å mista ein økonomisk "samarbeidspartner" og ein strategisk posisjon, slo dei til.

Med den råskapen og maktbruk som har prega stalinismen, sette supermakta inn sine militære styrker. Og utan å vera førebudd, hadde Dubcek-regimet ingen sjanse.

Sensuren vart ført inn att. Politiske forfølgingar og utrensingar vart starta, og har vore drive fram til i dag. Framleis er dei som stötta "Praha-våren" for annanrangs borgarar å rekna, og dermed utsett for yrkesforbod, utdanningsforbod og annan diskriminering.

Den Dubbeckske sosialismen hadde nok sider som norske sosialistar ikkje utan vidare vil seia seg samd med. I dag er det likevel ei stor oppgåve for nettopp sosialistar å markera motstand mot den undertrykkinga som skjer i Tsjekkoslovakia og mot eit styresett som kan gjera det Sovjet gjorde for 10 år sia.

Vidare må dette Stalin-arva Sovjet granskast slik at ein kan læra av dei feila som er gjort - og ta dei oppgjerdor som er naudsynte.

VELKOMEN TIL SOLIDARITETSMÖTE, MANDAG 21.8.

Skolebakken Bokcafe